

מלחמה - אתחלתא דנאולה (מגילה ז' ע"ב)

מלחמה שלום

תיבה אחר תיבה בסוד אחדות הבריא

אָבן

ויש לומר שב'אבן' מונח שורש הנס, שהרי מכת האבן ראו בני" את ה'נס', ומשם הגיע נס ההצלחה במלחמת עמלק.

וכן על פי זה ניתן להבין את מה שהעיר התורה תמימה (הערות שמות יד, הערה י) על הגמ' הנ"ל, וז"ל, קיי"ל שמברך על נסים שונים אף על פי שלא נחלט עוד אז תוצאת הדבר בכולו, כמו הרואה אבן שישב עליה משה בעת מלחמת עמלק, אף על פי שבעת הישיבה על האבן עדיין לא היתה המלחמה מכרעת לצד ישראל כמבואר בפסוק, עכ"ל. כלומר שמברכים על שורש הנס, אע"פ שעדיין לא נעשה הנס בפועל.

לֹא יִהְיֶה לָךְ בְּכִסֶּף אָבן וְאָבן

ובעומק עמלק בא למלחמה מפני קלקול אבנים, כדרשת חז"ל (ילקוט שמעוני משלי רמז תתקמז), וז"ל, מאזני מרמה תועבת ה', א"ר בנאה אם ראית דור שמדותיו של שקר דע שהמלכות מתגרה בו, מה טעם, מאזני מרמה תועבת ה' (משלי יא, א) מה כתיב אחריו (שם, ב) כָּא וְדָוֶן וְכָא קְלוֹן, אף משה רמזה בתורה (דברים כה, יג) לֹא יִהְיֶה לָךְ בְּכִסֶּף אָבן וְאָבן, (דברים כה, יז) זָכוֹר אֶת אֲשֶׁר עָשָׂה לָךְ עִמָּלֶךְ, עכ"ל.^א

וביטול עמלק ע"י אבן, כמ"ש בספר הליקוטים (שופטים פרק יז, ד"ה והנה תכין), וז"ל, עמלק, והוא הכלב, והאבן להכות הכלב, העולה בגימט' אבן, עכ"ל. וכאשר מכריתים זרעו של עמלק מן העולם נעשה שלום,^ב כי שורש כל המלחמות הוא עמלק, ולכן הכרתו תולדתה שלום.^ג

א וע"ע חזקוני (שמות יז, יב), וז"ל, וַיִּקְחוּ אָבֶן וַיִּשְׁמְּוּהָ תַּחְתִּיּוֹ וְגו' ועל שהיו ידיו כבדים להרים מטה האלוקים כל שעה, עכ"ל. אולם כפשוטו עשה כן משה על מנת לצער את עצמו, כמ"ש ילק"ש (ישעיהו רמז תכג), וז"ל, מצינו במשה רבינו שצער עצמו עם ישראל, שנאמר וַיִּקְחוּ אָבֶן וַיִּשְׁמְּוּהָ תַּחְתִּיּוֹ, וכי לא היה לו למשה כר או כסת שישב עליו? אלא כך אמר משה הואיל וישראל במלחמה ובצער אף אני אהיה בצער עמהם, עכ"ל.

ב ועיין רש"י הירש שמות (יז, טו), וז"ל, "ה' נסי" - ה' קורא אותי למלחמה, והוא מראה לי היכן אלחם. "נס" אינו כלי נשק ולא מגן, "נס" הוא הדגל המ- תנוסס מעל ראשי הלוחמים, להראותם כוונתו ומקומו של הקרב. מטרתו של המפעל, שה' ייסדו והפעילו על - ידי משה, אינה רק כינון עם ישראל כשהוא לעצמו. מטרת הבניין האלוהי, העלאת כל דבר אנושי בישראל אל ה', היא מלחמת הנצחון על כל דבר בלתי - אלוהי ובלתי - אנושי בעולם. בניין זה אין לו מגמה תוקפנית, אבל תוקפים אותו כפי שעשה כאן עמלק, ובמלחמת התגוננותו יאבד זכר עמלק, עכ"ל.

ג וכתב באבן עזרא (דברים כד, ו), וז"ל, אבן ואבן איפה ואיפה עשק ממש, גם עמלק עשק לישראל, עכ"ל. ועיין תולדות יצחק (דברים כה, ה ד"ה ומן האיפה הגדולה), וז"ל, וכן האיפה הגדולה למכור יש לו לפתח הבית, ועושה רע בשיש לו איפה קטנה תוך הבית, ומתנצל בגדולה אני מודד, לכן סמך לזה [פסוקים יג יד] לא יהיה בכיסך אבן ואבן איפה ואיפה. ולפי שמלך עמלק שקל לאנשי המלחמה שלו בשקל המערכה, ששלח אנשים שלא ימותו בתוך השנה ההיא כפי המולד שלהם, ושקל המערכה הוא שקל מזויף, אין יש שקל שלם ואמיתי אלא שקל הקדוש ברוך הוא, שהוא לבדו אמת ומי שהקב"ה גוזר שיחיה יחיה ודאי, לכן סמך למשקלות [פסוק יז] זכור את אשר עשה לך עמלק, זה דעתי בקישור כל המצות האלה, עכ"ל.

ד ועיין במבט הפנימי (005 - מלחמת עמלק), שכל זמן שהיו העננים מכח אהרן הכהן, שמדתו שלום, לא באו עמלק להילחם עם ישראל. עיי"ש בהרחבה.

ה ועיין במלבי"ם (שמות יז, יב), וז"ל, וידי משה כבדים. אבל ידי משה היו כבדים, כי רבו מחוסרי אמונה אשר לא היה לבבם שלם עם ה', ולכן לא היה יכול להרים ידיו, כי החומריית גבר על הרוחניית העולה היא למעלה. ויקחו אבן, האבן מרמז על אחדות ישראל ואגודתם להיות עם אחד, כמו שרמזו ליעקב במה שהתאחדו אבני מראשותיו לאבן אחד, וכמ"ש משם רועה אבן ישראל, כמו שהאבן הוא דבוק חלקים רבים להיות עצם אחד, ר"ל שעי"א אחדות העם תגן אמונת המאמינים וזכותם על הבלתי מאמינים, וישימו תחתיו, רומז שכל ישראל התאחדו להכנע תחת משה ויהי בישרון מלך בהתאסף וכו' יחד שבטי ישראל, וישב עליה הישיבה מורה על המנוחה, כמ"ש הרמב"ם במו"נ [ח"א] שעי"א זכות זה מצא מנוח מן המקטרג, ואהרן וחור, וגם מצא תמיכה מזכות אהרן וחור שתמכוהו בזכותם ובתפלתם. והנה האבן שמורה על האחדות יהיה, אם מצד אחדות העם, אם מצד האמנותם באחדות הבורא, באופן שיתאחדו אחד אל אחד, עכ"ל, עיי"ש. ומכוח אחדות זה - יחוד ה' יתברך - ימחה זכר עמלק, כמ"ש במדרש (שכל טוב בוכר) שמות יז:טז), וז"ל, ואימתי אני אמהה את זכורי, בשעה שתעקר ע"ז היא ועובדיה מכל תחת מפרס השמים, ואהיה אני יחיד בעולם, שלא תהא אלהות זולתי אלהותי שתהא מיוחדת בכל העולם כולו, ותהא מלכותי שלימה, ואין מלכות בעולם זולתי מלכותי לעולם ולעולמי עולמים, באותה שעה אני מכרית אותם מן העולם, עכ"ל.

וַיִּקְחוּ אָבֶן וַיִּשְׁמְּוּהָ תַּחְתִּיּוֹ

כתיב במלחמה הראשונה עם עמלק (שמות יז, יב): וַיִּדִּי מֹשֶׁה כְּבָדִּים וַיִּקְחוּ אָבֶן וַיִּשְׁמְּוּהָ תַּחְתִּיּוֹ וְגו'.

ופירש במושב זקנים (שם, יא) את הפסוק, וז"ל, וַיִּהְיֶה כְּאֶשֶׁר יָרִים מֹשֶׁה יָדָיו. פי' ה"ר ר' משה, עם המטה, וְגָבַר יִשְׂרָאֵל, שהמטה (י) היה סימן לישראל, כדרך שנושאים במלחמה נס, ובראשו בגד. וזהו וַיִּדִּי מֹשֶׁה כְּבָדִּים וַיִּקְחוּ אָבֶן וַיִּשְׁמְּוּהָ תַּחְתִּיּוֹ וַיִּשְׁבַּע עָלֶיהָ בַּמָּקוֹם גְּבוּהָ, ויראו ישראל הנס שלהן. וזהו (שם, טו) וַיִּקְרָא שְׁמוֹ ה' נָסִי, עכ"ל. והיוצא מדבריו, שה'אָבֶן' אפשרה לבני" לראות את הנס שלהם - הבורא יתברך. א וכדברי ר' חיים פלטיאל (שמות יז:טו) ה' נָסִי - הוא נס ודגל שלי.ב

הרואה אבן שישב עליה משה

מוכא בגמ' בברכות (נד ע"א): תנו רבנן, הרואה וכו' ואבן שישב עליה משה בשעה שעשה יהושע מלחמה בעמלק, וכו' על כולן צריך שיתן הודאה ושבח לפני המקום, וכו' דכתיב "וַיִּדִּי מֹשֶׁה כְּבָדִּים וַיִּקְחוּ אָבֶן וַיִּשְׁבַּע עָלֶיהָ".

ולכאורה צ"ב דברי הגמ' דהרי הנס לא נעשה ע"י ה'אבן', אלא רק שימש כמושב למשה, ותו לא. וכדברי התוספות הרא"ש (שם), וז"ל, אבל אבן של משה לא נעשה בה נס אלא ישב עליה, עכ"ל. וא"כ מדוע כאשר רואה את האבן אשר ישב עליה משה עליו לתת שבח והודאה לפני המקום?